

Leszkay András bácsi Moha-meséje

„Nem látja a fáktól az erdőt”

(II. rész)

Elmondottam nektek legutóbb, hogy már kislány koromban igen jól ismertem a fákat, a bokrokat, a bogarakat. Azokban az erdőkben, amelyek szülőfalumat, Törpeházaát körülveszik, még azt is tudtam, melyik fában van odú, melyik odúban lakik mókus, melyikben harkály, melyik fán van vadgalambfészek, és hol tanyázik a legtöbb szarvasbogár. Amint mondom, ismertem én jól a fákat, a bokrokat, mindent, mindent, ami az erdőt alkotja, éppen csak mindeznek az összességét, vagyis magát az erdőt nem ismertem. Azt bizony nem tudtam, hogy melyik erdő ünnepélyes, melyik rideg, barátságos, melyik titokzatos, melyik bohókás és így tovább. A részletek elvonták a figyelmemet az egésztől. Valóban, amint a szólásmondás tartja, nem láttam a fáktól az erdőt. Lakott azonban nálunk néhány hétig egy fiatal festőművész, Béla bácsi, s ő megtanított rá, hogy ne csak a részleteket lássam, hanem észrevegyem, megértssem a részletek összességének, az erdőnek a hangulatát is. De még sokkal többet is tanultam Béla bácsitól.

Hogy viszonzza a vendégül látást, szüleim szívességét, meghívott engem magához Budapestre. Tüstént elvitt egy képiállításra, és megtanított arra is, hogy a festményeken se csupán a részleteket vegyem észre, hanem a részletek összességét is. Hogy ne csupán azt lássam, kislányt, őzikét, bögrét meg labdát ábrázol a festmény, hanem észre tudjam venni azt is, hogy milyen hangulatot, milyen eszmét fejez ki. Megtanultam, hogy a festészetre is érvényes az előbbi szólásmondás. Aki festményt szemlél, annak is ügyelnie kell, nehogy a fáktól ne bírja meglátni az erdőt.

Mindezt már az első napon megtanultam, és Béla bácsi nagyon örült fáradozása eredményének. De örültem új tudásom-

nak magam is, és másnap, vasárnap, mikor ismét a képiállításra jártunk, már magamtól is meg-megálltam egy-egy festmény előtt, gondolkodtam egy ideig, aztán megmondtam Béla bácsinak, hogy mit fejez ki a kép. Persze előfordult az is, hogy nem tudtam tüstént megmondani. Emlékszem is az egyik festményre, az volt a címe: Tehenek. Csöndes folyócskát ábrázolt a kép, a part közelében néhány tehén álldogált a vízben, a túlsó parton lankás, zöld dombok, világoskék égbolt, egy-két báránnyel. Ez előtt a kép előtt annyi ideig gondolkodtam, hogy Béla bácsi már sürgetett: „Nos? Mit fejez ki?” De nem tudtam. Béla bácsi figyelmeztetett: „Nézd távolabbról! Hiszen már megtanultad: ha a lényegét akarod látni valaminek, olyasminek, amit közlőre már jól ismersz, el kell távolodnod tőle. Lépjünk hát hátrább.”

Igaza volt. Mihelyt nem kötöttem le a figyelmemet a közlőre szemlélt részletek, hanem csak a világos, üde színű foltokat láttam, a csillogó folyó halvány ezüstjét, a lankák gyöngye zöldjét, a kék ég fehér felhőit, a békesen bámészkodó, melázó teheneket, tüstént megéreztem a kép hangulatát, mondanivalóját, lényegét. Már mondtam is Béla bácsinak: „Szelídséget...békeséget fejez ki.” Béla bácsi örvendezve bólintott, s megkérdezte tőlem: „Hogyan lehetne ugyanezt másféleképpen kifejezni?” Most már meg tudtam felelni erre is: „Ki lehetne még fejezni... például... egyetlen szál hóvirággal is... De úgy kellene lefesteni, amint kinő a földből...” Béla bácsi ismét örvendezett: „Jól van, kis Moha! Látom, jól meg tudod már különböztetni egymástól az ábrázolt tárgyakat és a kifejezett eszmét. Rólad már nem lehet azt mondani, hogy nem látod a festészetben a fáktól az erdőt.”

Ezzel azonban, mint hamarosan tapasztaltam, még nem sze-

reztem meg azt a képességet, hogy más művészetek területén is fel tudjam ismerni a kifejezett eszmét. Volt akkoriban az Operaház közelében egy gyerekszínház, oda vitt el engem másnap, hétfőn délután Béla bácsi. Akkor voltam életemben először színházban. Talán ez volt az oka, hogy az előadott színdarabot ismét olyan szemmel néztem, mint odahaza Béla bácsi oktatásai előtt az erdőt. Lekötötték figyelmemet a részletek, s nem bírtam észrevenni, hogy mit fejez ki a részletek összessége, vagyis maga a színdarab. „Hófehérke és a hét törpe”, ez volt a címe, s ti bizonyára mindnyájan tudjátok, miről szólt. Én magam is jól ismertem Hófehérke történetét, s éppen ezért nagyon csodálkoztam rajta, hogy Béla bácsi, amikor kijöttünk a színházból, ezt kérdezte tőlem? „No, kis Moha, meg tudnád-e mondani, miről szólt ez a mesejáték?” Ha magamban csodálkoztam is a kérdésen, feleltem rá illedelmesen, vagyis mondani kezdtem Béla bácsinak Hófehérke meséjét. Ő azonban mosolyogva közbeszólt: „Ezek csak az események, barátságkám, a színmű cselekménye. Egyebet nem vettél észre?” Gondolkodtam erősen, aztán elmondottam még olyasmiket is, hogy a vadásznak övig érő fekete szakála volt, s hogy a királynő mindig gögösen magasra tartotta a fejét. Béla bácsi azonban ismét mosolygott: „Ej, ej, kis Moha, te most megint csak a fákat látod, nem pedig az erdőt. A részleteket igen jól megfigyelted, de a lényegét, vagyis az eszmét, melyet ez a színmű kifejez, nem látod. De se baj, ha majd távolabb leszel tőle időben, egy-két nap múlva, bizonyára látni fogod a lényegét is.”

A következő két napon, kedden és szerdán annyi helyre vitt Béla bácsi, hogy szinte meg is feledkeztem Hófehérkéről és a hét törpéről. Voltunk az Állatkertben, a Margit-szigeten, a Várban, a János-hegyen, a Nemzeti Múzeum-

ban, nagyon sokat tanultam és igen jól éreztem magam. Csak egyetlen gondolat zavarta a szórakozásomat, mégpedig az, hogy Béla bácsi talán nem akar engem elvinni a cirkuszba. Oda ugyanis nagyon szerettem volna elmenni, ő azonban nem említette, én meg nem tartottam illőnek, hogy kérjem. A Hófehérkét azonban szóvá tette szerdán reggel: „No, kis Moha, most már távolabb vagy tőle időben, gondold most vissza az előadásra, és mondd meg, hogy tulajdonképpen mi történt abban a színdarabban.” Gondolkodtam egy pillanatig, aztán azt mondtam: „Tusáztak!” „Jól van! Kik tusáztak?” „Hát... tulajdonképpen csak a gonosz mostoha tusázott a jó Hófehérke meg a jó törpék ellen. Ők inkább csak védekeztek. De végül mégis a jók győztek.” Béla bácsi felkapott engem örömeiben a levegőbe: „Bravó, kis barátom! Már nemcsak a lényegtelen részleteket látod, hanem az eszmét is, amelyet a mű kifejez. Most már a színművek területén se lehet azt mondani rád, hogy nem látod a fától az erdőt!”

Ezen a napon, vagyis szerdán, még egy nagy öröm ért. Délután, mikor kijöttünk a Pál-völgyi Cseppkőbarlangból, és hajókáznival indultunk, közölte velem Béla bácsi, hogy szombaton délutánra jegyet rendelt a cirkuszba. Úgy látszik, kitalálta, mennyire szeretnék a cirkuszba is elmenni, s éppen ezért hagyta utoljára a szórakozások betetőzéséül. Szüleimmel ugyanis úgy állapodott meg, hogy szombaton este ő maga visz engem haza Törpeházára, s két napig ismét vendégünk lesz. Örömöm azonban csak másnap délig tartott. Akkor ugyanis váratlanul beállított édesapám, és felszólított, hogy csomagoljak, hazavisz. Elmondotta, hogy amúgy is be kellett ma jönnie Pestre, s édesanyám megkérte: vigyen haza engem is, mert már nagyon aggódik miattam

Rosszul mondtam az előbb, hogy ezzel véget ért az örömöm. Nemcsak az örömöm ért véget, hanem bosszúságot, sőt felháborodást is éreztem. Édesapám csak azt tette, amire édesanyám

kérte, de én még őhöz is alig szóltam hazafelé utaztunkban. Édesanyámat meg odahaza éppen csak köszönésül csókoltam meg, s már fordultam is el, mentem a szobánkba. Ott beültem egy sarokba, komoran magam elé meredtem, s arra a három budapesti napra, arra a sok látóvalóra gondoltam, amit édesanyám – a cirkusszal együtt! – elvett tőlem. Egyszerre csak bejött hozzám édesanyám, és sópánkodva, neheztelve beszélni kezdett: „Jaj, kisfiam, ne duzzogj, ne komorkodjál! Nagyon aggódtam ám érted! Arra gondoltam, hogy kicsike vagy még... ha ízlik valami, nagyon is sokat eszel belőle... féltem, hogy elrontod a gyomrod, rosszul le-

szel, kínlódom, s én nem vagyok melletted...Kapkodós is vagy kicsit...féltem, hogy hirtelen átszaladsz a kocsiuton, elgázol valami, kórházba kerülés, és én csak napok múlva tudhatom meg. No, ne duzzogj már, kisfiam, halod-e!” Én azonban felálltam, fitymálós mozdulattal legyintettem egyet, s ezt mondtam: „Mindig úgyse lehet velem édesanya... Éppen akkor aggódik, amikor Budapesten vagyok? Ez csak olyan... szülői túlzás... Édesanya csak hatalmaskodásból hozatott haza! Ez pedig nagyon nem volt szép édesanyámtól!” Azzal kimentem a szobából, ki a házból, és felbaktattam a hegyoldalra, leültem egy kiugró sziklára, bámultam Budapest felé, és tovább duzzogtam.

Így telt el vagy két óra, s egyszerre csak alkonyodni kezdett. Odalent Törpeházában egymás

után gyulladt világosság az ötös törpék műhelyszobácskáiban, s ha lépegetett valaki az utcán, már nem tudtam megállapítani, hogy kicsoda. S amint lefelé nézelődtem a homályosodó falura, egyszerre csak észrevettem, hogy kijött a házunkból egy asszony. Gondolkodtam, ki lehet az. Talán látogatóban volt nálunk valamelyik szomszéd néni, s most hazamegy? Az asszony azonban megállt a kis kertben, jobbra-balra tekingetett, majd a kerítéshez sietett, szétnézett ott is, végigtekintett az utcán, nézett az erdő felé, kapkodta a fejét erre-arra, aztán a hegyoldal kezdte kémleni, de azt is gyors, nyugtalan fejmozdulatokkal cselekedte. Majd mindkét karjával kétségbeesett mozdulatot tett és a fejéhez kapott. Én pedig ekkor hirtelen ráeszméltem, hogy hiszen ez az asszony nem szomszéd néni, hanem az édesanyám, engem keres. S minthogy onnan messziről nem láttam helytelenítő tekintetét, nem hallottam sópánkodó szavát: nem vonhatták el figyelmemet a részletek a lényegről. A távolság és az alkonyi homály következtében csupán a mozdulatokat láttam, egy aggódó anyát láttam, és ezekből a mozdulatokból megértettem a lényegét: édesanyám féltve szerető egyéniségét. Már ugrottam is fel a szikláról, kiáltottam, ahogy csak kifért a torkomon. „Itt vagyok! Megyek!” Leszaladtam hozzá, most már szeretettel csókoltam meg, és mondtam: „Nem duzzogok már, ó, édesanyám, dehogyis duzzogok! Tudom én jól, hogy nem hatalmaskodásból hívott vissza!”

Szombaton este pedig, amint tervezte, megérkezett hozzánk Béla bácsi: lementem elébe a magyarkúti vasútállomásra, s szinte még le se lépett a vonatról, már újságoltam is neki: „Felfedeztem valamit, Béla bácsi! Nemcsak az igazi erdőben meg a művészetben történhet meg velünk, hogy nem látjuk a fától az erdőt. Az is előfordulhat, hogy az emberekben se látjuk meg a lényegét. Pedig nagyon fontos, hogy meglássuk!” Béla bácsi megölelt: „Igazad van, kis Moha! Nagyon fontos!” S minthogy valóban nagyon fontos, azért mondtam el nektek ezt a történetet.